

baptiria

Suomen Perhostutkijain Seuran tiedotuslehti
Notisblad för Lepidopterologiska Sällskapet i Finland

vol 1(22)1976 no 1

Sisältää - innehåller:

Esko Suomalainen: Suomen Perhostutkijain Seuran jäsenille:	1
Juha Viramo: Perhoskoverteista	2
Osmo Heikinheimo: Euroopan seikärangattomien kartotus ja yhtenäiskoordinaatisto	9
Svante Ekholm: Päiväperhosten runsaudenvaihteluista	14
Tiedonantoja	15
Maaliskuun kokous 1976-03-10	18
Huhtikuun kokous 1976-04-14	18
Jäsenasiat	19
Kauri Mikkola ja Pekka Vakkari: Melanismitiedotus 1976	20
Jukka Jalava, Jorma Kyrki ja Erkki Laasonen: Maalle uusia lajeja	21
Keskiaukeaman liitteet: ks. sivu 19.	

Kansi: Design: Tuija Salmi ja Kauri Mikkola

Toteutus: Tuija Salmi ja Martti Attila

BAPTRIA

Suomen Perhostutkijain Seuran tiedotuslehti
Notisblad för Lepidopterologiska Sällskapet i Finland
vol. 1(22), no 1, 1976-05-14

Julkaisija:

Suomen Perhostutkijain Seura ry.
Lepidopterologiska Sällskapet i Finland rf.
Pohjoisranta 16 A 11, 00170 HKI 17

Toimituskunta:

Martti Attila, päätoimittaja
Antti Aalto
Vesa Varis

Ilmestyminen: 4 numeroa / kalenterivuosi

Julkaisun tarkoitus:

Toimii yhdyssiteenä julkaisijaseuran jäsenten ja eräiden tieteellisten seurojen ja laitosten välillä kuten seuran aiemmin julkaisemat kiertokirjeet. Julkaisun rinnalla lähetetään edelleen kokouskutsut ja tarpeen vaatiessa muita tiedotuksia sisältäviä kirjeitä jäsenille. Julkaisun sisältönä ovat seuran kuukausikokouksissa esille tulleet asiat (esitelmien lyhenteet, tiedonannot ym.) sekä seuran toimintaan liittyvät tiedustelut ja ilmoitukset.

Suomen Perhostutkijain Seura ry.

Lepidopterologiska Sällskapet i Finland rf.

- Kokoukset: Varsinaiset kokoukset pidetään yleensä kuukauden toisena keskiviikkona, paitsi tammi- ja syyskuussa kolmantena, kuitenkin kesäkuukausia lukuunottamatta, Eläinmuseon suuressa luentosalissa klo 19.15 lähtien. Nuorisajaoston kokoukset ovat aina viikkoa ennen seuran varsinaisia kokouksia samassa paikassa, kuitenkin klo 18.30 lähtien. Tarkemmat tiedot kokouksista ilmoitetaan jäsenille kirjeitse.
- Johtokunta:
  - Puheenjohtaja: Esko Suomalainen (Museokatu 18, 00100 HKI 10, puh. 90-493 577)
  - Sihtööri: Antti Aalto (Pohjoisranta 16 A 11, 00170 HKI 17, puh. 90-628 560)
  - Varapuheenjohtaja: Harry Krogerus (Björneborgsvägen 5 P, 00350 HKI 35, tel. 90-552 028)
  - Rahastonhoitaja: Kauko Helomaa (Bredantie 20 B, 02700 KAUNIAINEN, puh. 90-500 581, ps-tili no 268 58-3)
  - Ilkka Jalas (Topeliuksenkatu 3 a A 12, 00260 HKI 26, puh. 90-493 940)
  - Jouko Kaisila (Taivaskalliontie 13, 00600 HKI 60, puh. 90-792 934)
  - Kauri Mikkola (työ: P. Rautatiekatu 13, 00100 HKI 10, puh. 90-4027 251)
- Muut virkailijat:
  - 2. sihteeri: Martti Attila (Rasinkatu 7 B 78, 01360 VANTAA 36, puh. 90-874 7107, työ 90-191 2759, jäsenluettelo-, postitus- ja arkistasiat)
  - Tiedonantosihteeri: Vesa Varis (Hyönteismuseo, P. Rautatiekatu 13, 00100 HKI 10, puh. 90-4027 264, virka-aikana)
  - Kirjastonhoitaja: Erkki Franssila (kokousten edellä; kaukolainatilaukset osoitteella: Tempelikatu 1 A, 00100 HKI 10)
  - Keräilytarvikkeiden välittäjä: Martti Färkkilä (kokousten edellä; postitilaukset osoitteella: Aarnivalkeantie 6 C, 02100 ESPOO 10)
  - Nuorisajaoston sihteeri: Heikki Attila (03100 NUMMELA, puh. 90-269 562)

SUOMEN PERHOSTUTKIJAIN SEURAN JÄSENILLE

Suomen perhostutkijain seura on perustamisestaan vuodesta 1955 lähtien pitänyt yhteyttä kaikkiin jäseniinsä vahalla monistettujen kiertokirjeiden avulla. Niitä on ilmestynyt vuodessa kymmenkunta ja monet niistä ovat olleet useampisivuisia. Ne sisältävät seuran kokouksissa esitettyjen esitelmien ja tiedonantojen selostukset sekä monenlaisia jäsenille tarkoitettuja tietoja ym. Jäsenten lukumäärän jatkuvasti kasvaessa on etenkin kokouksissa esitettyjen tiedonantojen määrä suuresti lisääntynyt. Täten 22 vuoden aikana ilmestyneet seuran kiertokirjeet sisältävät suorastaan valtavan määrän etenkin arvokasta perhosfaunistista aineistoa, mutta myös perhosten biologiaa, taksonomiaa, vaelluksia ym. käsitteleviä tietoja.

Monistettujen kiertokirjeiden ulkoasu ei valitettavasti kuitenkaan ole vastannut niitä vaatimuksia, joita tällaiselle jäsenlehdelle voi kohtuudella asettaa. Monistus ei ole läheskään aina onnistunut parhaalla mahdollisella tavalla ja etenkin kuvien käyttömahdollisuudet ovat olleet hyvin rajoitetut. Myös kiertokirjeiden säilytys on ollut hankalaa, mikä kaikki on vaikeuttanut kiertokirjeiden jatkuvaa käyttöä. Kaikki tämä on jo kauan ollut seuran johtokunnan tiedossa. Lähinnä taloudelliset tekijät - seurahan ei koko olemassaolonsa aikana ole saanut lainkaan valtionavustusta - ovat olleet esteenä paremman painatustekniikan käyttäntöön ottamiselle seuran tiedotustoiminnassa.

Tänä vuonna Suomen perhostutkijain seura on kuitenkin päättänyt ryhtyä julkaisemaan neljästi vuodessa ilmestyvää Baptria - nimistä tiedotuslehteä, joka painetaan offset -menetelmällä. Se vastaa sisällöltään tähänastisia kiertokirjeitä, mutta on paremman painatusmenetelmän ansiosta helpompi lukea ja säilyttää. Tämän muutoksen kautta tulee seuran kokouksessa esiteltävä arvokas perhosia koskeva tutkimus- ja havaintoaineisto toivottavasti varmemmin säilymään jäsentensä sekä muiden tutkijain ja harrastelijain käytettävänä. - Uuden tiedotuslehden toimittajaksi seura on valinnut farmaseutti Martti Attilan.

Uudesta järjestelmästä seuraa, että kiertokirjeitä ilmestyy melko harvoin. Kokousohjelmat pyritään tiedottamaan jäsenille kunkin lukukauden alussa ilmestyvän kiertokirjeen avulla.

Esko Suomalainen

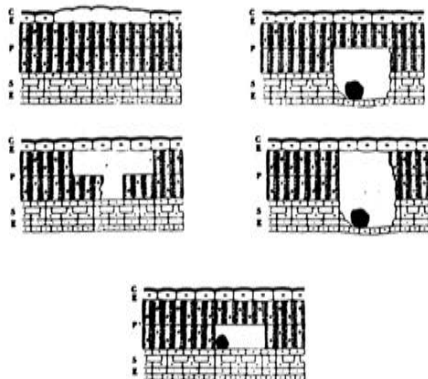
Juha Viramo:

PERHOSKOVERTEISTA

Tietyt hyönteislajit jättävät ravintokohteisiinsa selvät syöntijälkensä ja lajit voidaan usein tunnistaa näiden "käyntikorttiansa" perusteella. Tämä onnistuu suhteellisen harvoin lehteä tai kasvin osaa sen pinnalta käsin syöville lajeilla, mutta eräät ekologisesti erikoistuneet ryhmät ovat tässä suhteessa poikkeusasemassa. Tällaisia ovat nimenomaan kovertavat hyönteislajit, joita maassammekin on noin 700.

Mikä on koverre ?

Koverteiksi sanotaan hyönteistoukan kasvin perus- tai päällyskettosolukkaan aiheuttamia onteloita, joita ehjä päällysketto tai ainakin sen pintakelmu erottaa ulkoilmasta. Koverteita tavataan yleisimmin kasvien lehdistä, mutta niitä voi olla muissakin kasvin osissa, oksan tai rungon pintaosissa, hedelmissä jne. Useimmissa tapauksissa koverre rajoittuu lehden poikkileikkauksessa vain tiettyyn kerrokseen (kuva 1) ja se erottuu helpommin joko lehden ylä- tai alapinnalta katsotuna; määrittelykirjoissa (mm. HERING 1957) puhutaankin ylä- tai alapuoleisista koverteista. Mitä syvempi koverre on, si-

Kuva 1. Koverteen sijainti poikkileikkauksessa lehdessä. Mustat kuviot ulosteita. - Kuva: NIELSENIN (1967) mukaan.

tä helpommin sen havaitsee. Matalakin vain päällyskettoon rajoittuva koverre voidaan kuitenkin havaita, koska koverteeseen tunkeutuva ilma antaa sille hopeanvalkoisen sävyn. Koverteita aiheuttavia hyönteistoukkia on tähän mennessä löydetty vain neljästä lahkosta: perhosista, kaksisiipiäisistä, kovakuoriaisista ja pistiäisistä. Maamme noin 700 kovertajalajista yli puolet kuuluu perhosiin ja nekin lähes kaikki mikroihin. Tyypillisiä kovertajaheimoja ovat esim. Lithocolletidae, Coleophoridae, Nepticulidae ja Eriocraniidae, mutta elintapaa tavataan muissakin heimoissa aina joidenkin sukujen piirissä.

Koverre voi olla päältä katsottuna käytävämäinen tai laakamainen, mutta samassa koverteessa voi olla molempiakin tyyppejä (kuva 2). Kun koverteiden sijainti ja rakenne vaihtelee melkoisesti ja kun myös koverteihin jäävät ulosteet muodostavat eri lajeilla erilaisia kuvioita, mahdollistuu määrittäminen usein, mutta ei läheskään aina lajitasolle asti.

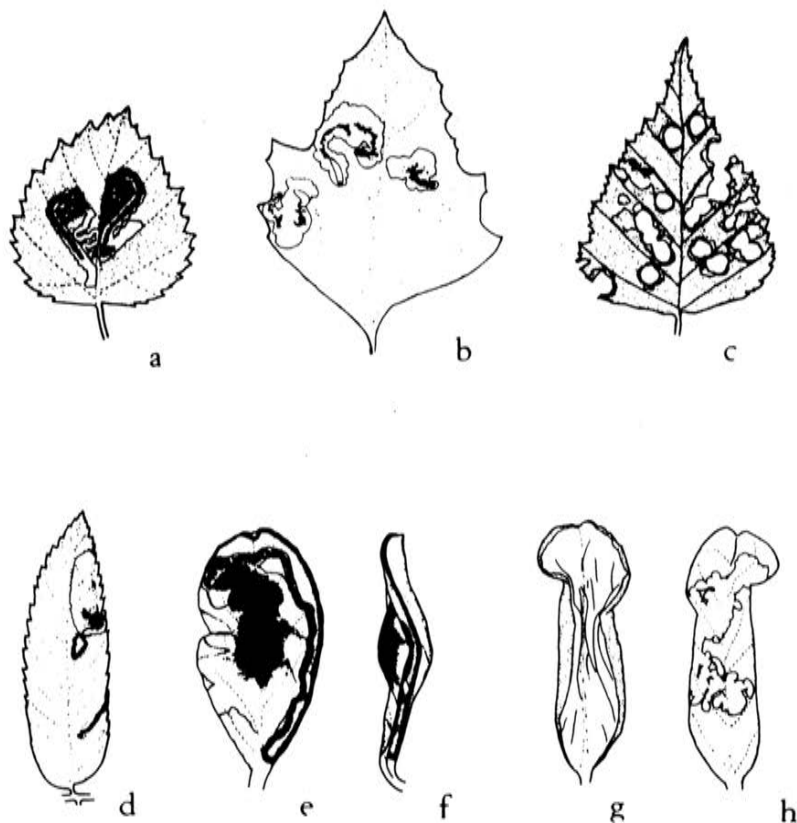
Miksi koverteet kiinnostavat ?

Koverteita keräämällä ja kasvattamalla saavutetaan seuraavat edut:

- 1) paikallinen lajisto rikastuu tiettyjen systemaattisten ryhmien osalta tuntuvasti;
- 2) ekologinen tuntemus laajenee;
- 3) lois- ja petolajiston tuntemus paranee; ja
- 4) tiettyjen lajiryhmien systemaattinen tuntemus paranee elintapojen selvityksessä.

Kasvatusten kautta käyvä selvitys on aina mutkikkaampaa ja hitaammin edistävää, kuin mitä on mekaanisen keräilyn tuloksena. Mutta sille, jolla ei ole polttavaa tarvetta lisätä omia koelmiaan tai joka tuntee mielenkiintoa enemmän ekologiaan kuin lajilistoihin, koverteiden keräily ja kasvattaminen soveltuvat erinomaisesti. Otan eräitä esimerkkejä yllä mainitsemistani kohdista omien kokemusteni valossa.

Kuva 2. Perhoskoverteita eri kasvien lehdissä: a) käytäväkoverre, *Nepticula luteella* Stt. (koivu), b) laakakoverre, *Microsetia sexguttella* Thnbg. (savikka), c) laakakoverre toukan tekemine reikineen, *Incurvaria pectinea* Hw. (koivu), d) käytävälaakakoverre, *Nepticula sorbi* Stt. (pihlaja), e-f) käytävälaakakoverre päältä ja sivulta, *Trifurcula weaveri* Stt. (puolukka) ja g-h) ryppykoverre lehden alta ja päältä katsottuna, *Lithocolletis junoniella* Z. (puolukka). Piirroksat: orig.

Koverteita keräämällä on parhaat mahdollisuudet saada selvyyt-
tä eräiden mikroryhmien (esim. Nepticulidae) esiintymisestä
paikkakunnalla. Tämä siksi, että varsin monen lajin lentoaika
on kestoltaan lyhyt eikä ahkerimmallakaan kerääjällä ole jat-
kuvia pyyntimahdollisuuksia. Toukkina - siis koverteina - la-
jit ovat usein myös selvemmin havaittavia ja tyhjiä kovertei-
ta löytyy varsinaisen toukkakauden jälkeenkin aina lehtien la-
kastumiseen saakka. Toisaalta kun on tiedossa lajin ravinto-
kasvi ja todennäköinen lento- tai kovertamisjakso, on mahdol-
lista etsiä vain tiettyä, alueelta muiden keräilytapojen pe-
rusteella puuttuvaa lajia. Tällaisesta hyvänä esimerkkinä löy-
töni lapinvuokolla kovertavasta *Nepticoula dryadella*-lajista
(ks. VIRAMO 1974). Tämän kokouksen tiedonantona on myös esitet-
ty vastaava tapaus *Scrobipalopsis petasitis*-lajista.

Ilman kasvatusta ei kuitenkaan pitäisi julkistaa varmana mi-
tään uutta, sillä monesti on kasvatusten ja tarkkojen genitaa-
litutkimusten perusteella jouduttu kumoamaan koverteista ku-
vattuja lajeja. Tällaista on tapahtunut nimenomaan pienimpien
perhosten (*Nepticoula*- ja *Trifurcula*-suvut) piirissä; viittaa
vain jalavalla kovertaviin *N. ulmivora*, *ulmivora* ja *ulmifoliae*-
lajeihin (ks. GUSTAGSSON 1975). Sekaannusta on ollut myös tam-
mella kovertavan *N. ruficapitella*-ryhmän piirissä (ks. JOHANS-
SON 1971 ja BORKOWSKI 1972).

On luonnollista, että kasvatusten yhteydessä - mikäli jatku-
via muistiinpanoja tehdään - laajenee lajia koskevat ekologi-
set tiedot huomattavasti. Näin selviävät mm. eri kehitysastei-
den fenologia, sukupuolisuhteet, lajien kannoissa tapahtuvat
vaihtelut ja syyt niihin (loisinta, pedot/abiioottiset tekijät),
ravintokasvitiedot jne. Otan erään tavallaan käänteisen esi-
merkin *Roessleristammia exlebelli*-lajista (ks. tarkemmin VI-
RAMO 1968). Pikkuperhosia kerääville oli tuttua, että lajia
esiintyi maassamme hyvinkin pohjoisessa, kauempana kuin mitä
sen kirjallisuudessa mainittu ravintokasvi (lehmus) viihtyy.
Koverteita koskevien monivuotisten keräilyjen ja niihin liit-
tyvien kasvatusten perusteella totesin lajin elävän myös koi-
vulla ja tämä selvitti lajin pohjoisen levinneisyyden.

Populaatioiden kokoa säätelevät varsin voimakkaasti loiset ja niinpä kasvatusten yhteydessä saattaa kuoriutua loisia enemmän kuin koverteen aiheuttaneen lajin aikuisia. Niitä ei kuitenkaan saisi heittää pois arvottomina, vaan toimittaa vaikkapa preparoimattomina museoihin täydellisin tiedoin varustettuina; aineisto saattaa olla ensiarvoisen tärkeä toiselle henkilölle. Jokainen tiedonantoluonteinenkin lisä loislajistotamme on aina tervetullut, eikä ole häpeä tehdä määrittäjän kanssa yhteisjulkaisua kasvattamistaan loisista. Erään oman kärsäkätutkimukseni yhteydessä tuli peräti 15 maalle uutta loislajia!

Lajien systemaattista asemaa koskevista kysymyksistä on edellä jo ollut puhetta (*N. ulmivora*- ja *ruficapitella*-ryhmät), mutta otan esimerkin eräästä toisentyypisistä tapauksesta. Perhoslajeja kuvataan melko runsaasti ja usein tämä tapahtuu siten, että elintavat jäävät tuntemattomiksi. Kun lajien nimeämiset tapahtuvat riittävän etäällä toisistaan ja kun lajikuvaukset julkistetaan hivenenkin vieraisissa sarjoissa, saattaa sama laji saada kaksikin nimeä. Esimerkiksi sopii *Coleophora aretostaphyli*-laji, jonka elintavat ovat tunnettuja, mutta jota ei meiltä viime vuoteen mennessä vielä oltu ilmoitettu. Uteliaisuuteni pani lajietsinnän käyntiin - onhan sianpuolukka varsin yleinen myös Pohjois-Suomessa - ja sen koverteiksi ja toukkapusseiksi sopivia löytyikin heti. Kun lisäksi vielä kasvatusta onnistui (ks. lähemmin KYRKI & VIRAMO 1975), näytti kaikki selvältä. Genitaalimääritys antoi ensin yllättäen lajinimeksi *C. karvoneni*, joka on Suomesta kuvattu, mutta jonka elintavat olivat tuntemattomia, mutta elintapojen ja koverteiden perusteella lajin piti olla *C. aretostaphyli*. Tarkempi tutkimus osoittikin lajit synonyymeiksi.

Systemaattisten selvittelyjen kohteeksi soveltuvat hyvin myös monet muut *Coleophora*-suvun lajit. Viime aikoina olemme Oulussa kiinnostuneet mm. *C. vacciniella-obscuripalpella*-tyyppisten toukkapussien lajikysymyksistä, koska näitä samantyyppisiä pusseja esiintyy varsin monella suokasvilla (suopursu, vaivaiskoivu, muurain, juolukka).

Erityisesti olisi nyt ennen Fauna Entomologica Scandinavica-sarjan pikkuperhososien ilmestymistä mielekästä kerätä runsaasti ja nimenomaan kasvattamalla saatua aineistoa monista ryhmistä. Oulun eläinmuseo mm. on kiitollinen kaikista Lithocolletidae-heimoa koskevista tiedoista.

Miten kerätä ja kasvattaa koverteita ?

Löydetyt koverteet, joiden aiheuttajia ei aiota kasvattaa tai mitkä ovat löydettyä jo toukattomia, voidaan tallentaa tavallisten kasvinäytteiden tapaan. Tarkat tiedot ovat ehdottoman välttämättömiä ja näytteeksi tulisi aina ottaa useampia koverteita ja mikäli mahdollista aina myös toukallinen näyte. Keräilyvälineiksi maastoon riittää nippu muovipusseja ja paperilappuja muistiinpanoja varten. Samalta paikalta kerätyt näytteet voidaan eritellä majapaikassa, sillä vain joissakin tapauksissa on syytä käsitellä koverteita yksittäin jo maastosta lähtien. Kerääminen ei siis ole ylivoimaisen vaikeata, eikä koverteiden määrä myöskään ole riippuvainen säätiloista, sillä toukat elävät suojattua "ansarieloa" ulkoilmasta välittämättä!

Kasvatus sen sijaan on jo ongelmallisempaa. Eri lajien elintavoissa on varsin suurta vaihtelua ja tarvitaan jonkin verran ekologista tietämystä oikean kasvatustavan löytämiseksi. Helpoimpia ovat ne lajit, joiden koteloituminen tapahtuu koverteessa (esim. *Lithocolletis*-suku). Pääperiaatteena on, että koteloitumispaikan ja -olojen tulisi olla mahdollisimman luonnonmukaisia. Parhaiten kasvatus onnistuu sijoittamalla kasvatustiat, esim. molemmista päistään vain harson eristämät muoviputket, luontoon ja antamalla itse luonnon hoidella kosteutta ja lämpötilaa. Kehitys ei tällöin nopeudu, mutta se ei aina ole suotavaakaan ravinnon takia; eräät lajit jatkavat kovertamistaan keväällä ja keskitalvella sisälle otettuina tulisi vaikeuksia ravinnon hankinnassa.

Useimmat *Nepticola*- ja *Trifurcula*-lajit voi kasvattaa asettamalla purkkiin tai putkeen melko tiiviisti koverrettuja lehtiä, jolloin toukat kutovat pienet, punertavat ja linssimäiset kehtonsa lehtien väleihin. Kaikkein ongelmallisimpia ovat

ne lajit, joiden koteloituminen tapahtuu maassa (esim. *Eriocraniat*).

Jos innostut koverteista, on syytä tehdä itsellesi jo ennen kevätkauden päättymistä alustava lista siitä, mitä etsit, mistä ja koska. Kirjallisuudesta löytyy viitteitä lajien fenologiasta ja ravintokasveista, mutta sieltä löytyy myös monta mielenkiintoista vihjettä niistä lajeista, joita ei meiltä vielä tunneta tai lajeista, joiden ravintokasvit ovat tuntemattomia. Toisin sanoen: tämä ekologisesti erikoistunut elintapa tarjoaa varsin paljon mielenkiintoista jokaiselle perhosista kiinnostuneelle!

KIRJALLISUUTTA

- BORKOWSKI, A. 1972. Studien an Nepticuliden (Lepidoptera) Teil V. Die europäischen Arten der Gattung *Nepticula* Heyden von Eichen. - Polskie Pismo Ent. 42: 767-799.
- GUSTAFSSON, B. 1975. Anmärkningar om *Nepticula ulmivora*-gruppen (Lep. Nepticulidae). - Ent. Tidskr. 96, 147-150.
- HERING, E.M. 1957. Bestimmungstabellen der Blattminen von Europa I-III. - 1406 ss. 's-Gravenhage.
- JOHANSSON, R. 1971. Notes on Nepticulidae (Lepidoptera) I. A revision of the *Nepticula ruficapitella* group. - Ent. Scand. 2, 241-262.
- KYRKI, J. & VIRAMO, J. 1975. Beiträge zur Kenntnis der Coleophoriden Finnlands. I. *C. karvoneni* Synonym mit *C. arctostaphyli* Meder. - Ann. Ent. Fenn. 41, 128-134.
- VIRAMO, J. 1968. Über die Verbreitung und die Wirtspflanzen von *Roesslerstammia exleberella* F. (Lep., Acrolepidae). - Aquilo, Ser. Zool. 6, 12-17.
- 1974. Zwei Miniererfunde, *Nepticula dryadella* Hofm. (Lep., Nepticulidae) und *Coleophora* sp. (Lep., Coleophoridae), an der Silberwurz (*Dryas octopetala* L.). - Ann. Ent. Fenn. 40, 30-34.

Osmo Heikinheimo:

EUROOPAN SELKÄRANGATTOMIEN KARTOITUS JA YHTENÄISKOORDINAATISTO

Euroopan selkärangattomien kartoitustyötä (European invertebrate survey) varten on löytöpaikkatietoja kerätty ja kortistoitettu jo useita vuosia eräissä Euroopan maissa. Kartoitustyön kohteena on jo 27 selkärangattomien ryhmää, joista yksi ensimmäisistä työn kohteeksi otetuista on päiväperhoset. Suomi on toistaiseksi mukana vain suppeassa pilot-projektissa, mutta ilmeisesti piakkoin muutkin suurperhosryhmät otetaan kartoitustyön kohteiksi. Kartoitustyön pohjana käytetään englantilaisiin UTM-karttoihin (Universal Transverse Mercator projection) nojautuvaa UTM-ruutujärjestelmää, jossa kunkin ruudun korkeus on 50 km ja leveys 40-60 km. Euroopan putkilokasveja on kartoitettu tällä ruutujärjestelmällä jo useita vuosia. Kaksi osaa on jo julkaistu (Atlas Florae Europae I ja II). Myös muista eliöryhmistä on osia julkaistu tai julkaisu tekeillä samaan ruutujärjestelmään nojautuen.

Suomessa on siis käytössä kaksi ruutujärjestelmää: yhtenäiskoordinaatistoon perustuva perusruudukko $10 \times 10 \text{ km}^2$:n ruuduin desimaalikerrannaisineen sekä eurooppalainen UTM-ruutujärjestelmä n. $50 \times 50 \text{ km}^2$:n ruutuineen.

UTM-RUUTUJÄRJESTELMÄ

UTM-ruutujärjestelmän pohjana on maan pallokartan jakaminen 6° levyisiin vyöhykkeisiin 6:lla jaollisia pituusasteita myöten, ja päiväntasaajasta lähtien tasavälisiin 50 km:n levyisiin W - E-suuntaisiin kaistoihin. Periaatteessa tämä järjestelmä on käyttökelpoinen kaikissa maissa. Kukin S - N -suuntainen vyöhyke on jaettu 50 km:n välein kaistoihin keskiakselin molemmiin puolin, jotta vyöhykkeen reunaruudut kapenevat ulkolaidoiltaan pohjoiseen päin. Kun kapein ruutu on 40 km, on tietyin kohdin ruutujen leveyttä tasoitettu yli vyöhykerajankin (Enontekiön - Kolarin ja Sallan alueella) ja muualla 10 km:n porrastuksella, kuten oheisesta karttaliitteestä ilmenee. Suurimman osan Suomea kattavan $24 - 30^\circ \text{ E}$ välisen vyöhykkeen keskiakseli 27° E on sama kuin yhtenäiskoordinaatiston keskiakseli. Molemmat järjestelmät yhtyvät tämän vyöhykkeen alueella siten, että perusruudut kuuluvat kokonaisina johonkin UTM-ruuduista vyöhykkeen itä- ja länsirajoja lukuunottamatta. Suomen peruskartaston lehtijako nojautuu kaistajakoon, jossa kais-

tan leveys on 3° ja niiden keskiakselit 21, 24, 27 ja 30° E. Näistä siis kaistat I ja III yhtyvät UTM-vyöhykkeisiin, joiden keskiakselit ovat myös 21° ja 27° E, ja UTM-ruutujen rajat yhtyvät karttalehtien vastaaviin rajoihin. Väleissä $22^{\circ} 30' - 24^{\circ}$ E sekä $30^{\circ} - 31^{\circ} 30'$ E UTM-ruutujen rajat saadaan piirrettyiksi karttoihin peilikuvina yhtenäiskoordinaatiston ja UTM-ruutujen yhteisistä rajaviivoista pituusasteiden 24° ja 30° E välisen vyöhykkeen ulkopuolelle. Näin saatu UTM-ruudukko on oheisessa pohjakartassa esitetty yhtenäisin viivoin ja siitä poikkeavat yhtenäiskoordinaatiston $100 \times 100 \text{ km}^2$:n ruudut pilkkuviivoin. Täältä pohjakartalta UTM-ruutujen rajat ovat siirrettävissä esim. 1:400 000 yleiskarttoihin niiden reunassa olevia karttalehtijako- ja yhtenäiskoordinaattimerkkejä käyttäen.

UTM-RUUTUKOODIJÄRJESTELMÄ

UTM-ruudukko on jaettu 6° vyöhykkeittäin suuralueisiin. Suomen kohdalla suuralueet kohtaavat toisensa n. 64° N kohdalla (= p-koordinaatti 7100 km). Vyöhykkeet on numeroitu, Suomen kohdalle sattuvat vyöhykkeet n:ot 34, 35 ja 36. S - N -suunnassa suuralueet ilmaistaan kirjaimin, Suomen kohdalla V (eteläosa) ja W (pohjoisosa). Siten alue 35V kattaa 24° ja 30° E välisen alueen 64° N eteläpuolella ja 35W vastaavasti sen pohjoispuolella. Neljän UTM-ruudun muodostama alue (n. $100 \times 100 \text{ km}^2$) ilmaistaan kirjainyhdistelmällä, josta ensimmäinen kirjain etenee aakkosjärjestyksessä lännestä itään, toinen etelästä pohjoiseen, kullakin suuralueella erikseen. Tällaisen ruudun neljännes ilmaistaan numerolla 1 - 4 seuraavassa järjestyksessä: $\begin{matrix} 1 & 3 \\ 2 & 4 \end{matrix}$. Yhden ruudun täydellinen koodi on esim. 35V MK1. Koska Suomen alueella kunkin ruutukoodin jälki-osa esiintyy vain kerran, voidaan koodiluettelossa koodin alkuosa jättää mainitsematta, jos muutoin on ilmoitettu, että luettelo koskee vain Suomen aluetta. UTM-ruutujen koodit ilmenevät oheisesta pohjakartasta.

HAVAINTOPAIKKOJEN VALINTA KANNATTAA

Suomen alueen kattaa 174 UTM-ruutua, vastaavasti perusruutuja on tuhansia. Euroopan selkärangattomien kartoitusohjelman puitteissa tullaan tiedot perhoslajien levinneisyydestä ja esiintymisistä kokoamaan UTM-ruuduittain. Vähintään 174 havaintoa eli yksi havainto kustakin UTM-ruudusta riittää siis täydellisen ja aukottoman pistekartan aikaansaamiseen lajista, jonka levinneisyys kat-

taa koko Suomen. Tiedot on kuitenkin aina ilmoitettava perusruudun tarkkuudella. Aukot havaintotiedoissa syntyvät usein siten, että jonkun UTM-ruudun alueelta ei ole lainkaan tullut tehdyksi havaintoja, vaikka naapuriruutujen alueelta niitä olisi useitakin, johtuen vain siitä, ettei keräily- ja havainnontekopaikkakuntia oltu valittu ajatellen havaintotietojen yhdistämistä UTM-ruuduitain. Kansainvälistä havaintojen kartoitustyötä havaintojen (näytteiden) tallettaja voi parhaiten hyödyttää valitsemalla kohteensa UTM-ruutujen rajat huomioonottaen usean UTM-ruudun alueelta, etenkin sellaisten, joista tietoja tähän mennessä on saatu vähiten. Havaintojen tekijä tarvitsee siis tietoja UTM-ruutujen rajoista havaintokohteitaan valitessaan.

HAVAINTOTIEDOT JULKAISUISSA

Havainnot ilmoitetaan julkaisuissa sillä tarkkuudella, mikä kussakin tapauksessa on tarkoituksenmukaista. Paikallista faunistisissa tutkimuksissa ja julkaisuissa yhtenäiskoordinaatiston perusruudun tarkkuus, joskus tarkempikin ruututieto on paikallaan, mutta kun on kysymyksessä laajempi yhteenvedo esim. koko Suomen tai Fennoskandian alueelta ja havaintojen määrä monissa tapauksissa on suhteellisen vähäinen, on ruututietojen ilmoittaminen tai ruutupistekartan laatiminen tarkoituksenmukaisempaa käyttämällä suurempaa ruudukkoa. Näissä tapauksissa n. 50 x 50 km²:n ruutukoko on sopivin. Tällöin ei kokonaan täytetyinkään ruutukartan aikaansaaminen ole ylivoimaiselta tuntuva tavoite. Samalla kun UTM-ruutujärjestelmä on tätä varten valmiina käytettävissä, tarjoaa se edun, jota ei ole tässä yhteydessä syytä jättää mainitsematta: UTM-ruutujärjestelmä ja sen koodit ovat jo valmiiksi tuttuja ja käytössä eri maiden biologien keskuudessa, menetelmä on valmiiksi koeteltu ja yksinkertainen käyttää, ja havaintotietojen siirtäminen ja yhdistäminen yhtenäiskoordinaattijärjestelmästä on helposti toteutettavissa. Jos on kysymys vain Suomen alueesta, on koodiluettelokin helppo laatia täydellisen UTM-ruutukoodin jälkiosia käyttäen. UTM-ruutujärjestelmää käyttäen julkaistut tiedot käyvät sellaisinaan osatutkimuksista Euroopan selkärangattomien kartoitustyössä.

YHTEENVETO

Löytöpaikkatiedot merkitään muistiin vähintään perusruudun tarkkuudella yhtenäiskoordinaatistossa. Tietojen kokoamisessa ja yhdistämisessä on käytettävissä kansainvälinen n. 50 x 50 km²:n UTM-ruutujärjestelmä.

YHTENÄISKOORDINAATISTO on esitelty kiertokirjeen 3/74 liitteessä ja sen käyttösuositus kiertokirjeessä 4/74.

Svante Ekholm:

PÄIVÄPERHOSTEN RUNSAUDENVAIHTELUISTA

Perhosten maantieteellistä leviämistä koskevia tutkimuksia on meillä Suomessa julkaistu monta jo sadan vuoden aikana, mutta runsausvaihteluja on käsitelty vain ohimennen. Melkein kaikkien päiväperhoslajiemme levinneisyyden pohjoisrajat kulkevat maamme kautta. Pohjoisessa ilmastossa näkyvät alhaisen lämpötilan vaikutukset selvimmin.

Kylminä kesinä on esim. Uudenmaan lämpötila ollut yhtä alhainen kuin Sodankylän. Lämpiminä kesinä on vastaava Uudenmaan lämpötila ollut sama kuin Keski-Saksan. Korkeaa lämpötilaa suosivat lajit ovat ajoittain melkein hävinneet. Tyypillinen laji on kaali-perhonen (*Pieris brassicae* (L.)), joka normaalikesinä Etelä-Suomessa kehittää ainoastaan noin 1,6-1,7 vuotuista sukupolvea. Täten toisen sukupolven kotelot eivät ehdi kehittyä loppukesällä ja alkusyksyllä. Lämpiminä kesinä, esim. 1961 ja 1975, on satojatuhansia kaali-perhosia vaeltanut etelään. Kylminä vuosina saattavat ensimmäisen polven kotelot kehittyä vasta seuraavan vuoden kesäkuussa. Toisina kesinä talvehtivia koteloita ei kehity ensinkään.

Apolloperhosen (*Parnassius apollo* (L.)) häviäminen Etelä-Suomesta saattaa riippua 1950-luvulla vallinneesta kylmästä ja liian kosteasta säästä. Tähän vaikuttaa myös kesänviettopaikkojen nopea lisääntyminen, jolloin toukan ravintokasvi, *Sedum telephium*, tulee yhä harvinaisemmaksi. Koska apollonaaras ei yleensä laske muniansa toukan ravintokasvin pintaan, vaan huolimattomasti sen ympäristöön, nuori toukka menehtyy ennenkuin se on löytänyt ravintokasvinsa. Mikäli ravintokasvin yksilötiheys on pienempi kuin 1 kasvi /m²,

suurin osa toukista kuolee. Sekä Bromarvissa että Kirkkonummella oli apolloperhonen 1930-luvulla saariston yleisimpiä perhosia n. 15-20.7. niissä paikoissa, joissa oli paljon kallioita ja *Sedum telephium* -kasvustoja (usein > 10 kpl /m²).

Erebia ligea (L.) kehitys kestää kaksi vuotta. Jostain syystä populaatio, joka lentää parillisina vuosina, on harvinainen Uudellamaalla. Olen vuosina 1947-1975 löytänyt ainoastaan 2 yksilöä parillisina vuosina omasta materiaalistani, joka käsittää 265 kappaletta tätä lajia.

Vuosina 1947-1968 on tehty havaintoja yhteensä 35218 päiväperhösyksilöstä Keski-Uudeltamaalta. Yleisin laji oli *Plebejus argus* (L.). Lisäksi tein havaintoja 6725 kaaliperhosesta, jotka eivät sisälly mainittuun lukuun. Kaaliperhosesta on tulossa eri tutkimus.

Voidaan todeta, että moni päiväperhoslaji, jolla on verraten vakiintunut kotimainen kanta, todellisudessa silloin tällöin saattaa lähes sataprosenttisesti hävitä sukupuuttoon. Syy siihen voi olla se, että ao. lajin luonnollinen pohjoisraja kulkee Suomen eteläpuolella, pitkin Suomenlahtea. Ko. laji voi uudestaan kansoittoa Etelä-Suomen, mahdollisesti moneksi vuodeksi, mutta seuraavan kylmän jakson aikana se uudestaan häviää. Tähän ryhmään kuuluvat ilmeisesti *Aporia crataegi* (L.), *Pieris brassicae* (L.), *Pieris rapae* (L.), *Argynnis paphia* (L.) ja *Issoria lathonia* (L.).

TIEDONANTOJA

- Argynnis paphia* (L.) EK, Virolahti, Muurikkala, 1975, 1 ♂, H. Jäkkilä.
- Melliota athalia* (Rott.) St, Kokemäki, Paistila, 1974-06-17, 1 m, erittäin melanistinen yksilö, V. Naukkarinen.
- Oeneis jutta* (Hb.) PP, Ylitornio, Kainuunkylä, Mustajärvensuo, 7352:356, 1975-07-03--04, 1 ♂ ja 3 ♀♀, L. Inkinen.
- Coenonympha tullia* (Müll.) InL, Inari, Kyrö, 762:52, 1975-08-01, 1 ♂, L. Laasonen.
- Thecla betulae* (L.) PK, Kitee kk, 1974-08-06, 1 ex, uusi PK:lle, K. Ahti.
- Callophrys rubi* (L.) V, Särkisalo, 1974-08-31, 1 ex, A. Holm.

- Agrius convolvuli* (L.) U, Espoo, Tapiola, 667:36, 1975-09-19,
1 ♂, J. Lahtinen.
- Noctua janthina* (D.& Sch.) V, Kisko, Haapaniemi, 668:30, 1975-
09-01--06, 1 ♂, K. Wettenhovi.
- Spaelotis suecica* (Aur.) U, Helsingin pitäjää, 668:38, 1965-08-20,
1 ♀, A. Aalto.
- Mesogona oxalina* (Hb.) U, Tammisaari mlk, Tvärminne, 664:28,
1975-08-16--25 9 exx, 1975-08-26--09-04 1 ex, H. Holmberg, J.
Wettenhovi, I. Kontuniemi, P. Koskinen.
- Hada skraelingia* (H.S.) InL, Inari, 1975-07-01, 1 ♀, S. Nenye, InL,
76:5, 1975-07-12, 1 ♀, 1975-07-13, 1 ♂, E. & L. Laasonen, MAALLE
UUSI LAJI, ks. sivu 21.
- Dryobotodes eremita* (F.) U, Kerava, 670:39, 1970-09-16, 1 ex, K.
Ahti.
- Apamea scolopacina* (Esp.) EH, Riihimäki, Hirvijärvi, 673:37,
1975-10-12--19, 1 ♂, A. Kullberg.
- Chilodes maritima* (Tausch.) U, Helsinki, Vallisaari, 6670:389,
1975-10-12--19, 1 ♂, I. Jalas.
- Chloroclysta truncata* (Hfn.) InL, Ivalo, 761:52, 1975-07-31, 1 ♂
ja 1 ♀, InL:lle uusi, E. Laasonen.
- Philereme transversata* (Hfn.) U, Tammisaari mlk, Tvärminne,
664:28, 1975-07-24--30, 1 ♂, HH, JW, IK, PK.
- Eupithecia tripunctaria* H.S. EP, Vaasa, Boskär, 701:22, 1973-
06-30, 1 ♀, EP:lle uusi, N. Hellberg.
- Apeira syringaria* (L.) U, Tammisaari mlk, Tvärminne, 664:28,
1975-09-15--28, 1 ♂, HH, JW, IK, PK.
- Ourapteryx sambucaria* (L.) U, Tammisaari mlk, Tvärminne, 664:28,
1974-07-19--20, 2 ♂♂ ja 1 ♀, M. Attila.
- Cleorodes lichenaria* (Hfn.) U, Tammisaari mlk, Tvärminne,
664:28, 1974-07-20, 1 ♂, M. Attila.
- Platyptilia tesseradactyla* (L.) InL, Inari, Kyrö, 762:52, 1975-
07-24, 1 ♂, E. Laasonen.
- Platyptilia pallidactyla* (Hw.) InL, Ivalo, 761:52, 1975-07-30,
useita, 760:54, 1975-07-31, useita, InL:lle uusi, E. & L. Laasonen.
- Acentropus niveus* (Oliv.) U, Vantaa, 6688:392, 1975-08-04 2 macr.
♂♂ ja 1 macr. ♀, 1975-08-08--10 1 macr. ♂, 1968-07-03, 1 macr. ♀,
O. Heikinheimo.
- Pyrausta palealis* (D.& Sch.) A, Eckerö, 670:08, 1975-07-14--15,
1 ♂, A. Aalto, E. Räsänen; EH, Pälkäne, 680:34, 1975-07-29--08-
03, 1 ♂, A. Aalto.

- Udea lutealis* (Hb.) PP, Rovaniemi, Niva-aapa, 1975-08-07, 1 ♀, E. Laasonen.
- Achroia grisella* (F.) EH, Janakkala, 6756:368, 1975-05-18--23, 1 ♀, EH:lle uusi, O. Heikinheimo.
- Dichrorampha cinerascens* (Danilevski) U, Tammisaari mlk, Tvärminne, 664:28, 1975-07-25--08-04, 1 ♂, A. Aalto, E. & J. Karvonen, S. Kerppola, E. Laasonen, MAALLE UUSI LAJI, ks. sivu 21.
- Apotomis infida* Heinr. InL, Inari, Kyrö, 7621:523, 1975-07-30, 2 ♂♂ ja 1 ♀, E. Laasonen.
- Apotomis betuletana* (Hw.) InL, Inari, Kyrö, 762:52, 1975-07-30, 1 ♀, E. Laasonen.
- Argyroploce mygindana* (D. & Sch.) InL, Inari, Kattakaita, 760:54, 1975-07-13, 1 ♀, E. Laasonen.
- Cochylidia subroseana* (Hw.) InL, Inari, Ivalo, 7618:522, 1975-07-14, 2 ♂♂, E. Laasonen.
- Scythris inspersella* (Hb.) KemL, Sodankylä, Lohiaapa, 1975-08-07, 1 ♀, E. Laasonen.
- Mompha propinquella* (Stt.) U, Tammisaari mlk, Tvärminne, 664:28, 1975-07-24, 1 ex, P. Vakkari.
- Bryotropha similis* (Stt.) InL, Inari, Kiertämäjärvet, 1975-07-30, 1 ex, E. Laasonen.
- Scrobipalopsis petasitis* (Pfaff.) Ks, Kuusamo, Oulanka, 7367:603, 1975-08-08, 4 l., kasvatus epäonnistui, H. & H. Suomela, I. & J. Kyrki, MAALLE UUSI LAJI, ks. sivu 22.
- Elachista subocellea* (Stph.) EH, Luopioinen, 1971-07-18, 1 ♂, 1971-07-25 1 ♂, 1971-08-03--05, 1 ♂, M. Ahola, MAALLE UUSI LAJI, ks. lehden no 2/1976.
- Elachista scirpi* Stt. V, Hiittinen, 1949-07-12, 1 ♂, E. Lankiala, MAALLE UUSI LAJI, ~~ks. sivu 29.~~
- Elachista humilis* Zell. InL, Inari, Ivalo, 7618:522, 1975-07-24, 1 ex, E. Laasonen.
- Cosmiotes stabilella* (Frey) U, Helsinki, 667:38, 1947-06-28, 1 ♂, E. Suomalainen, MAALLE UUSI LAJI, ks. sivu 24.
- Coleophora pappiferella* Hofm. InL, Inari, Kaunispää, 759:52, 1975-07-24, 1 ♀, E. Laasonen.
- Blastotere glabratella* (Zell.) KemL, Savukoski, Jauri, 1971-07-10, ♂♂, E. Laasonen.
- Argyresthia retinella* Zell. PP, Rovaniemi mlk, Niva-aapa, 1975-08-07, 2 ♂♂ ja 1 ♀, PP:lle uusi, E. Laasonen.
- Roeslerstammia exlebelli* (F.) InL, Inari, Ivalo, 761:52, 1975-07-14--22, 2 ♂♂ ja 1 ♀, E. Laasonen.

- Parectopa gradatella* (H.S.) V, Turku, Kaksikerta, 670:23, 1975-07-05--29, n. 20 exx, E. Linnaluoto, MAALLE UUSI LAJI, ks. sivu 24.
- Bucculatrix cristatella* Zell. InL, Inari, Kattajärvi, 760:54, 1975-07-24, 1 ex, E. Laasonen.
- Tinea steueri* Petersen 1966, U, Strömfors, 1961-07-10, 1 ♀, M. v. Schantz, U, Porvoo mlk, Äminsby, 1968-06-22, 1 ♀, E. Suomalainen, U, Helsinki, 1969-07-02, 1 ♀, O. Nybom, MAALLE UUSI LAJI, ~~ks. lehdet no 2/1976.~~
- Proutia norvegica* (Schöyen) V, Lohja, Koikkala, 669:34, 1972-06-27--29, 1 ex, V:lle uusi, K. Ahti.
- Talaeoria borealis* (Wocke) U, Espoo, Koivuhovi, 1975-06-18, 1 ♂, E. Laasonen.
- Opsiphanes tamarindi* (Fldr.) Importti. Helsinki, 667:28, 1975-09-17, A. Koivikko.

MAALISKUUN KOKOUS 1976-03-10

Kokouksessa oli läsnä 97 henkeä. Puheenjohtajana toimi Esko Suomalainen ja sihteerinä Antti Aalto. Kokouksen esitelmän piti Juha Viramo aiheesta perhoskoverteet (miinat), mistä lyhennelmä toisaalla tässä lehdessä. Lisäksi kuultiin Kauri Mikkolan esitys pohjoisten *Xestia* Hb. (*Amathes* Hb.) -lajien 2-vuotisrytmistä, mistä lyhennelmä julkaistaan myöhemmin.

Maalle uusina lajeina ilmoitettiin seuraavat pikkuperhoset: *Scrobipalopsis petasitis* (Pfaff.), *Elachista subocella* (Stph.), *Cosmiotes stabilella* (Frey) ja *Tinea steueri* Petersen 1966.

Lisäksi keskusteltiin syöttirysien ja lampujen tilaamisesta sekä tämän lehden julkaisemisesta ja nimiehdotuksista.

HUHTIKUUN KOKOUS 1976-04-14

Kokouksessa oli läsnä 114 henkeä. Puhetta johti Esko Suomalainen ja sihteerinä toimi Antti Aalto. Esitelmänä kuultiin Esko-Tapio Linnaluodon ja Seppo Koposen esitys Utsjoen perhosista, mistä lyhennelmä seuraa myöhemmin.

Maalle uutena lajina ilmoitettiin *Elachista scirpi* Stt.

Suomen perhosten luetteloon oli ilmestynyt etikettipainos, jota on saatavissa hyönteismuseon virkailijoilta. Samalla ilmoitettiin, että etikettipainokseen tulee muutoksia 12:n nimen kohdalla.

Kokous antoi seuran johtokunnalle valtuudet allekirjoittaa seuran julkaisemaa Suomen yökköset -kirjaa koskeva kustannussopimus. Keskusteltiin kokouskutsussa mainitusta seuran osuudesta hyönteistieteellisten sarjojen uudelleen järjestelyssä. Seuralle on tarjoutunut jatkossa tilaisuus julkaista artikkeleita Notulae Entomologicae -lehdessä, jota seuramme ohella julkaisisivat yhdessä eräät muut biologiset seurat. Todettiin, että tästä ei koidu seurallemme taloudellisia rasitteita. Notulae Entomologicae julkaistaneen pääasiassa ns. kongressikielillä, joten erityistä päällekkäisyyttä sen ja tämän lehden kanssa ei tulle ilmenemään.

JÄSENASIAT

MAALISKUUN kokouksessa hyväksyttiin seuran jäseniksi helmikuun kokouksessa ehdotetut Nils Ingmar HELLBERG, Asko Tapio HOLM, Jukka Tapani RAUHALA ja Matti Hugo VESTERINEN sekä aiemmin ehdotetut nyt 15 vuotta täyttäneet Jouni KUKKONEN, Jari MILD ja Petri Unto Juhani VAINIO. Uusiksi jäseniksi ehdotettiin Harri Jorma BROMAN, Ilkka Antero ERONEN, Matti KURKI sekä alle 15-vuotiaana Pertti PAKKANEN.

HUHTIKUUN kokouksessa hyväksyttiin seuran jäseniksi maaliskuun kokouksessa ehdotetut Harri Jorma BROMAN, Ilkka Antero ERONEN, Matti KURKI sekä aiemmin ehdotetut Kari Tapio HAIMAKAINEN, Ari Aatos LUOTONEN, Jari Timo NENONEN, Markku Juhani PAANANEN, Heikki Juhani RAANTO sekä Timo Lasse VUORI. Uusiksi jäseniksi ehdotettiin Liisa Kaarina HILANDER sekä alle 15-vuotiaat Jussi Kalevi HEINONEN, Timo Juhani KAUPPINEN, Jukka Erik KORHONEN ja Jouni Pekka TUPALA.

Keskiaukeman liitteinä:

- vaeltajatiedustelulomake (pyydetään palauttamaan lokakuun kokoukseen mennessä sihteerille tai suoraan Kauri Mikkolalle)
  - runsaustiedustelulomake ja
  - II sukupolven esiintymisen tiedustelulomake (2 vmm. pyydetään palauttamaan sihteerille lokakuun kokoukseen mennessä)
- (- Lapin perhoshavaintojen keruulomakkeita saavat Lapissa keräilevät tilata 2. sihteeriltä. Nämä pyydetään palauttamaan sihteerille jo elokuun kuluessa.)

Melanismitiedotus 1976

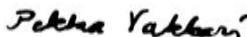
Melanismitutkimus jatkuu samankaltaisena kuin edellisenä kesänä. Jäsenten apua tarvitaan jälleen; erityisesti kaivataan Oligia-kerääjiä Helsingin alueelle. Varsinkin kaupungin pohjoiset osat ovat huonosti tunnettuja, ja myös kantakaupungista kaivataan lisää näytteitä. Kerääjät saavat käyttöönsä kaksi hyvää syöttirysää/kohde. Rysiä saa käyttää koko kesän, *Oligiat* luovutetaan, muun saaliin saa pitää itse. Muutkin saastuneet alueet kuin Helsinki sopivat keräyskohteiksi.

Omilla välineillä kerätyistä *Oligia latrunoula* ja *strigilis* -yksilöistä maksetaan -,10/yks. Muina kerättävinä lajeina ovat *Chloroolysta truncata*, *latefasciata* ja *citrata* (-,10/yks.) sekä edelleen *Biston betularius* (-,25/yks.). Neuloja ja laatikoita saa allekirjoittaneilta.

Aikaisempia vuosia koskeva neula- ja laatikkoinventaario on tehty, ja kevään kuluessa toimitetaan asiaa koskeva lomake niille, joiden tilanne ei ole (sunnilleen) nolllilla.

Helsinki, 1976-04-09

Hienoa perhoskesää ja kovia saaliita toivottaen.

Kauri Mikkola & Pekka Vakkari,

os. P. Rautatiekatu 13, 00100 HELSINKI 10, puh. 4027 251

Lajihakemisto

Kiertokirjeiden lajihakemistoa (toistaiseksi vuodet 1955 - 1973 kattavana) on saatavissa hintaan 10,- mk/kpl 2. sihteeriltä (osoite II kansisivulla). Lajihakemiston avulla saa nopeasti selville sivun tarkkuudella missä kiertokirjeessä esim. on tietoja tietyn lajin vaelluksista. Siinä on myös luettelo esitelmistä, jotka kiertokirjeissä on referoitu. Lajihakemistoa kannattaa siis käyttää hyväksi hankkiessaan itselleen valikoiden vanhoja kiertokirjeitä. Lajihakemisto on kierreselkäinen, joten siihen voi itse lisätä myöhemmin ilmestyviä täydennyslehtiä.

Jukka Jalava, Jorma Kyrki ja Erkki Laasonen:
MAALIE UUSIA LAJEJA

Hada (Lasionycta) skraelingia (H.S.)

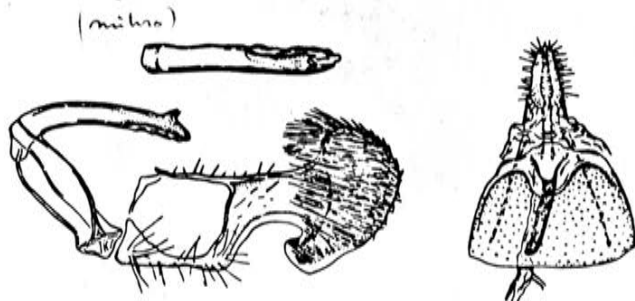

(Tuija Salmi 1976)

Keskikokoinen (31-33 mm) sinisenharmaa yökkö, jonka täplät ja muu kuvioitus vain vähän vaaleampina poikkeavat perusväristä. Ulkonäkö muistuttaa pohjoista *A. menyanthidista* ja *M. bireniä (glauca)*. Kehitysasteita ei tunneta. Kansainvälinen harvinaisuus, josta kirjallisuudessa on alle 30 havaintoa, pääasiassa Fennoskansiasta. Löydetty heinäkuussa 1939 Suomelle uutena LPs Luttojoelta (H.Krogerus leg.) - siis luovutetulta alueelta. Uudelleen maalle uutena 1975-07-01 LI, Inari, 1♂ (S.Nenye leg.) sekä 1975-07-12...13, LI, Luttojoki 1♀, 1♂ (E.Laasonen leg.), varsin erityyppisiltä soilta.

EL

Dichrorampha cinerascens (Danil.)

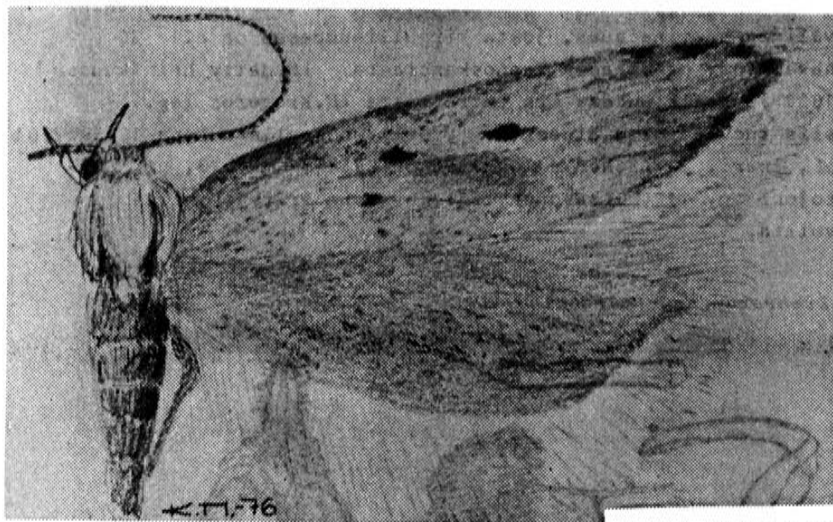

(Danilevski, A.S.: Fauna SSSR, Nov. ser., no 98,
Leningrad, 1968.)

Siipiväli 9-13 mm. Muistuttaa meikäläisistä lajeista lähinnä *D. consortanaa*. Etusiivet pidemmät ja kapeammat, etureuna suurempi. Genitaaleissa selvät erot: valvan kärki (cuculus) kapeampi kuin *consortanalla*, aedeaguksessa kaksi piikkiä (*consortanalla* vain yksi). Naaraan ostium kapeampi. *D. cinerascens* lentelee kesäkuusta elokuun alkupuolelle kuivilla niityillä, missä kasvaa *Achillea millefoliumia*, joka todennäköisesti on toukan ravintokasvi. Levinneisyys: Itävalta, Jugoslavia, Puola, Baltia (Eesti, Latvia), Ukraina ja Länsi-Siperia.

JJ

S. petasitis (Pfaff. 1867)

(Kauri Mikkola 1976)

Scrobipalopsis (Povolny)

Suku *Scrobipalopsis* sijoittuu systemaattisesti suvun *Scrobipalpa* (Janse) jälkeen, josta se on v. 1967 erotettu ulkoisten ja genitaalitutomerkkien perusteella. Sukuun kuuluu lajin *petasitis* lisäksi ainakin yksi eurooppalainen ja kolme pohjoisamerikkalaista lajia, jotka kaikki ovat harvinaisia ja paikallisia.

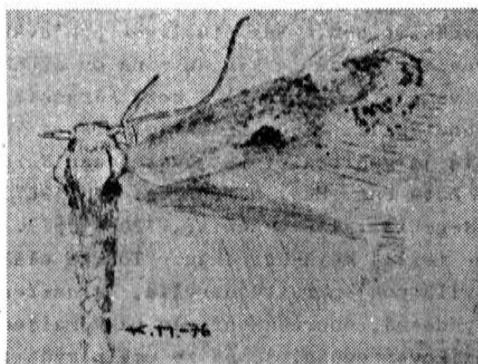
on lähisukuisia *Scrobipalpa* -lajeja selvästi suurempi (kv. 18-20 mm) ja leveäsiipinen. Sen etusiiven pohjaväri on valkeahko tai vaaleanharmaa ja kirjauksina on ainoastaan kolme hieman viivamaista keskittäplää sekä kärjessä ripsien tyvellä 8-10 reunätäplää. Povolni on julkaissut kuvan lajin siipikuvioinnista ja genitaaleista kuvatessaan *Scrobipalpa* -suvun (Povolny, Acta ent. Mus. Nat. Prag. 37 (1967), 51-127: kuvat 113, 114 ♂-genit., 115 ♀-genit., 130 siipi). Lajin lentoaika lienee meillä kesä-heinäkuu. Toukka elää loppukesällä ja syksyllä pohjan ruttojuurella, *Petasites frigidus*, monesti useita yhdessä, suuressa hieman rakkomaisesti pulistuneessa lehtikoverteessa, jossa se usein myös talvehtii. Täysikasvuinen toukka on vaalean harmahtava tai kellertävä. Pää ja peräkilpi ovat ruskeankeltaiset, suuosat ja suurin osa pistekäsistä mustahkot. Keväällä toukka koteloituu maahan kasvillisuuteen. *S. petasitiks*en löytyminen Suomesta oli odotettua, koska laji tunnettiin ennestään rajantakaisesta Kuusamosta. Sitä kannattaa etsiä eri puolilta Pohjois-Suomea soilta ja kosteilta niityiltä, joilla kasvaa ruttojuurta. Koska *S. petasitis* näyttää olevan yleensä hyvin paikallinen ja lisäksi vaikeasti löydettävä laji, sen levinneisyys lienee vielä hyvin puutteellisesti tunnettu: Alpeilla, Itä-Fennoskandiassa ja Yhdysvalloissa.

JK

Elachista scirpi (Stt.)

Siipiväli 9-12 mm. Hyvin *E. albidellan* näköinen, pää ja yleisvaikutelma tummemmat. Toukka miinaa touko- kesäkuussa *Scirpus maritimuksen* lehdillä. Lentelee kesäkuun lopulla ja heinäkuun alkupuolella. Levinneisyys todennäköisesti puutteellisesti tunnettu: Englanti, Ruotsi ja Tanska.

JJ

(Kauri Mikkola 1976)

Cosmiotes stabilella (Frey)

Siipiväli 3,5-4 mm. Kuten *C. nigrella*, mutta pää valkoinen. Toukka miinää keväisin *Deschampsia caespitosalla*. Lentoaika toukokuun loppu - kesäkuu. Levinnyt mm. Sveitsi, Englanti, Norja, Ruotsi ja Tanska.

JJ

Parectopa gradatella (H.S.)

(Benander, P.: Sveriges Lithocolletider,
Opuscula Entomologica Band 9, 1944)

Siipiväli n. 11 mm. Tyypillisen näköinen laji, etusiiven valkoinen takareuna silmiinpistävä. Toukka elää *Lathyrus montanuksella*. Lentoaika heinäkuun loppupuoli - elokuun alku. Levinneisyydeltään hyvin hajanainen, tavattu mm. Baijerista, Etelä-Puolasta ja Ruotsista (Södermanland ja Uppland).

JJ

Kiertokirjeiden vanhoja vuosikertoja

on saatavissa seuraavasti (kiertokirjeen sivujen lukumäärä mainittu; - tarkoittaa, että ao. numeroa ei ole ilmestynyt):

vuosi	kiertokirjeen numero										koko vuosikerran hinta
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
1955	2	2	2	1	2	2	2	2	-	-	10,-
1956	2	2	2	2	2	2	2	2	2	-	10,-
1957	1	2	2	1	2	2	2	2	-	-	10,-
1958	2	2	2	2	1	2	2	2	-	-	10,-
1959	1	6	2	2	1	1	2	2	-	-	10,-
1960	4	2	1	1	4	2	2	4	1	2	10,-
1961	2	2	2	2	2	2	2	2	2	-	10,-
1962	2	2	2	2	2	1	2	2	2	-	10,-
1963	2	4	1	2	2	2	4	-	-	-	10,-
1964	1	2	2	4	4	2	2	-	-	-	10,-
1965	4	2	2	4	2	2	2	4	2	-	15,-
1966	4	2	3	2	2	3	1	2	4	2	15,-
1967	2	2	2	4	4	2	4	4	2	2	15,-
1968	2	2	3	2	4	6	3	2	2	-	15,-
1969	2	4	3	2	2	4	4	3	2	-	15,-
1970	3	5	4	6	1	8	2	6	6	-	20,-
1971	5	2	8	7	12	4	4	3	6	-	20,-
1972	3	2	2	7	3	3	6	7	7	-	20,-
1973	1	6	4	1	12	4	1	1	5	8	20,-
1974	2	9	5	8	3	2	2	8	6	5	20,-
1975	8	5	6	4	20	1	4	2	13	6	20,-
1976	6	4	3								

- Vuosikertojen yllämainitut hinnat ovat jäsenhintoja; seuran ulkopuolisille kunkin vuosikerran hinta korotetaan ostohetkeä vastaavalla seuran jäsenmaksulla.
- Yksittäisten kiertokirjeiden hinnat (eli vajaa vuosikerta silloin, kun koko vuosikerta on saatavissa) ovat seuran jäsenille 1,- mk sivua kohti ja muille 2,- mk sivua kohti.
- Kiertokirjevuosikertojen kansia, joissa on kuvat ao. vuonna maalimme uusina ilmoitetuista suurperhoslajeista vihertävälle kartongille painettuina, on saatavina vuosilta 1955 - 1974 hintaan 2,- mk/kpl tai 1,50 mk/kpl, kun tilaus ylittää kahdeksan erillaisen kannen määrän. Vastaavia tyhjiä kartonkeja takakansiksi on saatavissa hintaan -,50 mk/kpl.
- Tilausosoite: Kiertokirjeitä ja vuosikertojen kansia voi tilata 2. sihteeriltä (osoite II kansisivulla).

Lajihakemisto, ks. sivu 20.

Keräilytarvikkeiden välitys

Keräilytarvikkeiden välittäjältä on tällä hetkellä kokousten edellä saatavissa tai postitse tilattavissa (osoite II kansisivulla) seuraavia tarvikkeita:

-hyönteisneuloja: n:ot 00 - 4	3,80 mk/100 kpl
	tai 35,- mk/1000 kpl
-mikroneuloja: n:ot 015 ja 020	10,- mk/500 kpl
-etikettineuloja: n:o 801	8,50 mk/500 kpl
-lamppuja: 50 W Hg-lamppu (ei kuristinta)	23,- mk/kpl
500 W sekavalolamppu (2 kpl)	60,- mk/kpl
160 W sekavalolamppuja (kirkas) saatavissa myöhemmin ilmoitettavaan hintaan Eläinmuseolla 7.6.1976 klo 17.00 - 18.00.	
-koiras/naaras -lamppuja (680 kpl/arkki)	- ,50 mk/arkki
-Suomen perhosten luettelo (irtolehtikansio)	10,- mk/kpl
-Vaihtopisteluettelo (suurperhoset, 1974)	5,- mk/kpl
-Lajihakemisto kiertokirjeisiin 1955-1973	10,- mk/kpl
-rysätilaukset suoraan rouva Heljä Jalakselle (osoite: Topeliuksenkatu 3 a A 12, 00260 HELSINKI 26, puh. 90-493 940).	
- HUOM! Keräilytarvikkeita on saatavissa Eläinmuseolla kuukausikokousten edellä ja väliajalla. Ne, jotka eivät voi käydä kokouksessa, voivat tilata muita tarvikkeita, paitsi lamppuja, myös postitse (osoite II kansisivulla). Lamppuja ei voida toimittaa postitse, koska riittävään huolelliseen pakkaamiseen (puulaatikko) ei ole mahdollisuuksia ja tämän vuoksi lamppujen särkymsvaara on ilmeinen. Postitse toimitettavat tilaukset pyydetään jättämään kirjeitse.